

ICHN

Institució Catalana
d'Història Natural

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

MEMÒRIA D'ACTIVITATS DE L'ANY 2011

Consell Directiu (del 23 de maig de 2011 al 30 de maig de 2012)

Presidència:	JOSEP M. NINOT SUGRAÑES
Vicepresidència:	XAVIER ESCUTÉ GASULLA
Secretaria:	MOISÈS GUARDIOLA BUFÍ
Tresoreria:	JOAN PINO VILALTA
Vocalies:	ÒSCAR ALOMAR KURZ ROSER CAMPENY VALLS EULÀLIA COMAS LAMARCA PERE LUQUE PINO MARC MARTÍN PÉREZ ORIOL OMS I LLOBET DELFI SANUY I CASTELLS
Representant de les delegacions:	
Delegació del Bages:	FLORENCI VALLÈS SALA
Delegació del País Valencià:	MÀRIUS MARTÍNEZ MARTÍ
Delegació d'Osona:	CARME CASAS ARCARONS / GUILLEM BAGARIA
Delegació de la Franja de Ponent:	ÀNGEL ROMO DÍEZ
Delegació de la Garrotxa:	XAVIER OLIVER I MARTÍNEZ-FORNÉS
Delegat de l'IEC:	JOAQUIM GASÁLBEZ NOGUERA
Grups de treball:	Oxygastra - Grup d'Estudi dels Odonats de Catalunya Societat Catalana de Fotògrafs de la Natura
Societats adherides:	Centre d'Estudis de la Natura del Barcelonès Nord Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà Grup Mineralògic Català Societat Catalana de Lepidopterologia Societat Catalana de Micologia Estacio Biològica de l'Aiguabarreig Associació Ibèrica de Mirmecologia Associació Catalana de Malacologia Objectiu Natura, Associació de Fotògrafs de Natura de Catalunya Associació d'Amics del Museu de Ciències Naturals de Barcelona Museu de Ciències Naturals de Barcelona Societat Catalana d'Herpetologia
Nombre de socis:	1.042

PRINCIPALS ACTIVITATS DUTES A TERME L'ANY 2011

Sessions científiques

La flora arvensis de conreu cerealístic de secà, a càrrec de LAURA ARMENGOT. 13 de gener de 2011, Manresa.

El subministrament global de petroli. Reptes i incerteses, a càrrec de MARIANO MARZO. 10 de febrer de 2011, IEC.

Libèl·lules i espiadimonis. Distribució i ecologia dels odonats d'Osona, a càrrec de JOSEP GARCIA-MORENO. 9 de març de 2011, Universitat de Vic.

Miquel Crusafont i Pairó (1910 - 1983). La història d'un món perdut, a càrrec de JOSEP M. CAMARASA. 16 de març de 2011, IEC.

La contaminació dels rius i els seus efectes sobre la biodiversitat, a càrrec d'HELENA GUASCH. 7 d'abril de 2011, Universitat de Girona.

Les plantes dels déus: plantes psicotròpiques i verins, a càrrec de JOSEP ANTONI ROSSELLÓ, 14 d'abril de 2011, Castelló.

Estat d'invasió dels hàbitats costaners per plantes exòtiques: dades recents, a càrrec de CORINA BASNOU 12 de maig de 2011, IEC.

Estat del visó americà a Catalunya: dades recents, a càrrec de JARA ANDREU. 23 de maig de 2011, IEC.

Reintroducció d'amfibis al delta del Llobregat, a càrrec de GUSTAU LLORENTE i d'ALBERT MONTORI. 2 de juny de 2011, La Porta del Delta, el Prat de Llobregat.

La migració dels ocells a través del Sàhara: respostes des d'un petit oasis del sud del Marroc, a càrrec de GABRIEL GARGALLO. 15 de juny de 2011, IEC.

Doing Science in the Open. A public dialogue with MICHAEL NIELSEN. 14 de setembre de 2011, IEC.

Sessió inaugural del curs 2011-2012. *Quanta aigua tindrem als ecosistemes? Els efectes del canvi global sobre el funcionament de les conques fluvials mediterrànies*, a càrrec de JAVIER RETANA. 20 d'octubre de 2011, IEC.

Les orquídiades abelleres dels Països Catalans, a càrrec de JOSE ENRIQUE ARNOLD. 11 de novembre de 2011, Manresa.

Els ratpenats forestals: uns grans desconeguts. Noves descobertes a Catalunya, a càrrec de JORDI CAMPRODON. 21 de novembre de 2011, Universitat de Vic.

La comunicació del risc en la gestió dels desastres: el cas de les inundacions, a càrrec d'ANNA SERRA 1 de desembre de 2011, La Porta del Delta (el Prat de Llobregat).

Importància quiropterològica del delta del Llobregat, a càrrec de JORDI SERRA-COBO. 15 de desembre de 2011, La Porta del Delta (el Prat de Llobregat).

Cursos naturalistes

La restauració d'aiguamolls litorals. El cas del Baix Ter, a càrrec de XAVIER QUINTANA. 29 i 30 de gener de 2011, Torroella de Montgrí.

Introducció a la modelització espacial de la biodiversitat, a càrrec de LLUÍS BROTONS, MIQUEL DE CÁCERES, NÚRIA ROURE, DANI VILLERO i MAGDA PLA. 17 i 18 de febrer de 2011, Solsona.

Eines moleculars per a l'estudi de la diversitat biològica, a càrrec de MIQUEL ARNEDO i SALVADOR CARRANZA 26 i 27 de febrer de 2011, Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, Olot.

Iniciació a la fotografia digital de la natura: fauna, paisatge i macro, a càrrec d'ALBERT MASÓ. 2 i 3 d'abril de 2011, La Porta del Delta, Prat de Llobregat.

Fotografia de fauna amb control remot, a càrrec de JORDI BAS. 7 i 8 de maig de 2011, Montsonís (la Noguera).

Geologia del Paleozoic de la serra de Collserola, a càrrec de GEMMA ALIAS. 14 de maig de 2011, Parc de Collserola.

Aproximació a la flora i la vegetació de la serra de Montsant, a càrrec de ROGER PASCUAL. 21 i 22 de maig de 2011, Parc Natural de la Serra de Montsant.

Introducció al coneixement dels odonats de Catalunya, a càrrec de PERE LUQUE. 18 i 19 de juny de 2011, Museu Comarcal del Montsià, Amposta.

Muixirecs: ciència i mite. Importància quiropterològica del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, a càrrec de JORDI SERRA-COBO. 2 i 3 de juliol de 2011, Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici.

Seminaris i jornades

Jornada sobre recerca i conservació del medi natural. *Aportacions de la recerca a la gestió dels espais naturals protegits dels Països Catalans*, amb ponències de representants dels diferents espais naturals protegits dels Països Catalans. 21 i 22 d'octubre de 2011, Cèntric, Espai Cultural; el Prat de Llobregat.

Sessió conjunta CREA - SCB - ICHN. *Boscors singulars: una riquesa del nostre territori*. 15 de novembre de 2011, IEC.

Sessió conjunta SCB - ICHN. *La fragmentació dels hàbitats: de l'adaptació local al deute d'extinció*. 24 de novembre de 2011, IEC.

Projectes

Estratègia catalana per a la conservació de la flora silvestre. La Direcció General del Medi Natural i Biodiversitat de la Generalitat de Catalunya, ha encarregat a la ICHN l'elaboració d'un document relatiu a una 'Estratègia catalana de conservació de la flora silvestre'. Es tracta d'una iniciativa relacionada amb la publicació del Decret de creació del Catàleg de flora amenaçada de Catalunya i en general amb el compromís adquirit per l'administració catalana en les primeres i segones Jornades Catalanes de Conservació de la Flora.

Recull de noms catalans de plantes. Continuació del projecte endegat pel TERMCAT per tal de donar a conèixer els noms catalans de les plantes.

Els sistemes naturals del delta del Llobregat. Estudi pluridisciplinari sobre els sistemes naturals d'aquesta zona humida en el qual participen 20 equips diferents de recerca.

El web de les sortides naturalistes

Pàgina que ofereix diversos itineraris naturalistes pels espais d'interès natural dels Països Catalans. Durant l'any 2011 s'hi han incorporat els itineraris següents: Foix (Alt Penedès), la serra de Miramar (Alt Camp-Conca de Barbera), la serra de Busa (Solsonès), i la Tinença de Benifassa (Baix Maestrat).

Recerca participativa

Durant el 2011 es van posar en marxa dos nous grups de recerca participativa: Orquídiades del Ripollès i Orquídiades del Solsonès. En aquests grups hi participen uns 70 naturalistes.

Aquests projectes es desenvolupen mitjançant un grup web on es troba informació sobre com efectuar les citacions, diferents textos explicatius i d'ajuda per a la determinació d'espècies, recursos bibliogràfics i la base de dades amb les citacions. També es fan sortides de grup de caire formatiu i altres de prospecció d'espais poc mostrejats.

Es col·labora amb la Universitat de Barcelona en l'elaboració d'aplicatius per dispositius mòbils per recollir dades de camp i amb el Museu de Ciències Naturals de Barcelona en la confecció d'un web de projectes participatius.

Col·laboracions i participació

Participació en la Xarxa Catalana de Custòdia del Territori. És membre del Consell Consultiu del Consorci per a la protecció i la gestió de l'espai d'interès natural de l'Alta Garrotxa.

És membre del Consell Consultiu del Parc de Collserola

Manté un conveni de col·laboració amb la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya (FEEC).

És una organització signant del Compromís Ciutadà per a la Sostenibilitat - Agenda 21 de Barcelona.

La Institució participa al Consell Assessor de l'Observatori del Paisatge de Catalunya.

És membre de la Comissió per a la Sostenibilitat de les Terres de l'Ebre, en la qual participa com a representant del sector científicotècnic.

Manté un conveni de col·laboració amb l'Ajuntament del Prat de Llobregat.

Per encàrrec de l'IEC, coordina els representants en els diferents organismes relacionats amb la conservació de la natura a Catalunya.

Col·labora amb el Consell de Protecció de la Natura, essent els representants de l'IEC, socis de la ICHN.

Publicacions

Notícies de la ICHN, números 93, 94, 95, 96, 97 i 98

Els mamífers carnívors d'Andorra, DAVID GUIXÉ. Sèrie *Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural*, núm. 17.

Llibre vermell de les plantes vasculares endèmiques i amenaçades de Catalunya, PERE AYMERICH, CÈSAR BLANCHÉ i LLORENÇ SÀEZ. La ICHN n'és coeditora.

Activitats de la delegació del Bages

Sortides naturalistes

Curs de sortides guiades a espais naturals de Catalunya dedicades a botànica, zoologia, ecologia i geologia, més un curs de botànica descriptiva. El conjunt d'aquestes sortides és una mostra representativa de la varietat d'ambients naturals catalans i de les diferents disciplines que estudien la natura.

Durant el 2011 s'han dut a terme les sortides següents:

L'estany de Sils i el puig de Cadiretes (La Selva). 22 de gener de 2011.

Els aiguamolls de l'Empordà i Sant Pere de Rodes (Alt Empordà). 19 de febrer de 2011.

La ruta Jubierre i la llacuna de Sariñena (Monegres, Osca). 12 de març de 2011.

La riera de Rajadell i la torre Santa Caterina (Anella Verda de Manresa). 20 de març de 2011.

El Montcau, els Cortins i les Teixoneres (Bages). 16 d'abril de 2011.

Sant Honorat (Alt Urgell). 14 de maig del 2011.

El parc d'animals dels Angles (Capcir, Catalunya Nord) i el bosc de Carcanet (Arieja, Occitània). 11 de juny de 2011.

De Núria a Queralbs per Coma de Vaca (Ripollès). 2 de juliol de 2011.

La serra i el castell de Milany (Ripollès i Osona). 15 d'octubre de 2011.

El coll Formic, el pla de la Calma i el castanyer de can Cuc (Osona i Valles Oriental). 5 de novembre de 2011.

De Llafranc a Tamariu (Baix Empordà [Costa Brava]). 3 de desembre de 2011.

Web del medi natural a Catalunya

S'ha treballat en el disseny i continguts del web del medi natural a Catalunya.

Activitats de la delegació de la Franja de Ponent

Activitats formatives

Ungulats de Catalunya, a càrrec de GUILLEM CHACON. 26 i 27 de març de 2011, Aiguabarreig del Segre, Ebre i Cinca (Baix Cinca).

Com interpretar i conservar la fitodiversitat d'ambients semiàrids?: el cas dels sabinars de la depressió de l'Ebre, a càrrec d'ÀNGEL ROMO. 9 i 10 d'abril de 2011.

Gestió de Fauna i Espais Naturals. 2 i 3 de juliol de 2011, Delta de l'Ebre i Aiguabarreig.

II Jornada Patrimoni Biològic, Identitat i Desenvolupament. 9 i 10 de juliol de 2011, Benasc.

Tercera edició de la Universitat Catalana d'Estiu de Ciències de la Natura. 3, 4 i 5 de setembre de 2011, a l'illa d'Asinara, de Sardenya

Cursos internacionals d'anellatge d'ocells. Juliol i agost de 2011, Aiguabarreig (Baix Cinca).

Activitats de la delegació d'Osona - Grup de Naturalistes d'Osona

Projectes de conservació

Projecte Basses. S'ha continuat treballant en la restauració de basses agrícoles per aconseguir que esdevinguin novament un hàbitat idoni per a la flora i fauna autòctones.

Projecte Gralla. Després d'anys de treball continuat, el balanç és molt positiu donat que gairebé un 70 % de les gralles alliberades s'han pogut controlar en bon estat, essent autosuficients i s'ha pogut comprovar la reproducció amb èxit d'exemplars alliberats.

Conservació i custòdia del territori. S'ha continuat donant compliment als acords de custòdia establerts amb les finques de Castell de Vilagelans (Gurb), Diumeres (Manlleu) i Niubó (Manlleu), així com amb el refugi de caça menor del Pla del Castell (Tavertet).

Seguiment de l'aufrany a la Catalunya Central; Sondeig estatal de rata d'aigua.

Sortides i activitats

S'han realitzat diverses sortides sobre orquídies, odonats, rat-penats, bolets, etc.

V International Little Owl Symposium. Congrés dels màxims experts mundials d'aquest petit mussol. 4, 5 i 6 de febrer de 2011, Vic.

Festa de les aus. Exposició *La riquesa del Medi Natural a Osona*; cicle de xerrades naturalistes i ornitològiques al Museu Industrial del Ter; anellament científic d'ocells; gimcana ornitològica i naturalista per a famílies. 8 d'octubre de 2011.

Exposició fotogràfica *Bosc del món, un món de boscos*, amb motiu de l'Any Internacional dels Boscos.

Publicacions

Els rapinyaires nocturns de Catalunya.

Activitats de la delegació de la Garrotxa

11 de febrer de 2011. Assemblea general. Es va fer balanç de l'any 2010, es va presentar la Memòria d'activitats de la delegació 2010 i el programa d'actuacions de l'any 2011 (94 actuacions programades i 3 noves proposades a l'Assemblea).

Grups de treball

Grup Orchis d'estudi de les orquídies: s'ha continuat recollint citacions de la comarca; s'han organitzat quatre sortides de prospecció; s'ha coorganitzat el programa «Les orquídies de la Garrotxa» amb la presentació de l'exposició «Les orquídies de la vall d'Hostoles» i la realització de la xerrada «Les orquídies de la Garrotxa».

Grup d'estudi de papallones diürnes: s'han organitzat quatre sessions de reconeixement i tres sortides.

Grup de flora vascular: s'han realitzat tres sortides.

Grup d'estudi dels ortòpters: s'han realitzat dues sortides.

Grup d'estudi dels ocells: s'han realitzat dues sortides.

Activitats formatives i divulgatives

Realització de 10 xerrades per a gent gran en diverses localitats de la comarca sobre Fauna de la Garrotxa.

Sortida pràctica a la Garrotxa del màster Conservació i gestió de flora i hàbitats de la UV sobre Conservació i gestió de flora i hàbitats a la Garrotxa.

Curset d'introducció a les aranyes.

Seminaris

V Seminari del Patrimoni Natural de la Garrotxa. Es van presentar dotze comunicacions sobre projectes de recerca desenvolupats a la Garrotxa en els últims anys. Va comptar amb l'assistència de 60 persones.

Línies de recerca

Briófits: recollida de citacions de molses i hepàtiques de la Garrotxa.

Flora vascular: actualització del catàleg de flora vascular de la Garrotxa; prospeccions per completar el catàleg de flora vascular del Ripollès.

Flora vascular amenaçada: prioritització de tàxons i localitats de flora amenaçada; prospeccions; cartografia a 1:2.500; seguiment i actuacions de conservació de tàxons amenaçats.

Flora amenaçada del Ripollès. Priorització d'actuacions de recerca i conservació; prospeccions, cartografia a 1:2.500; seguiment i actuacions de conservació de tàxons amenaçats de la comarca.

Flora invasora: eradicació puntual d'algunes plantes invasores; estudi de la colonització de tàxons vegetals invasors de la comarca.

Comunitats vegetals: tipificació i cartografia a escala 1:2.500 dels hàbitats que es van marcar com a prioritaris l'any 2005.

Lepidòpters: realització dels tres itineraris del CBMS que la Delegació té a la Garrotxa.

Odonats: participació en l'atles d'odonats de Catalunya; participació en el projecte Odonats Bioindicadors de Catalunya.

Amfibis i rèptils: seguiment d'atropellaments d'amfibis a les carreteres de la Vall de Bas; Atlas d'amfibis i rèptils de la Vall d'en Bas.

Ocells: seguiment de l'escorxadador a l'Alta Garrotxa.

Documentació generada

Durant l'any 2011 s'han generat 37 documents nous, vuit dels quals s'han publicat i la resta es poden consultar al web de la delegació.

Podeu consultar la memòria detallada al web de la delegació (<http://blocs.iec.cat/ichn-garrotxa/>).

Grup de treball d'estudi dels odonats Oxygastra

Conferències, cursos i activitats de divulgació

S'han realitzat set actuacions (conferències i sortides) de caire científic, formatiu i de divulgació a diferents poblacions i indrets de Catalunya.

Exposició Libèl·lules

Oxygastra ha col·laborat en la realització de l'exposició de fotografia Libèl·lules, organitzada pel Grup de Recerca de Cerdanya (GRC) i que ha tingut lloc al Museu Cerdà de Puigcerdà de l'1 de novembre al 11 de desembre de 2011. S'han exposat 106 fotografies complementades amb 17 plafons informatius i una fitxa descriptiva de cadascuna de les espècies fotografiades.

Els odonats com a bioindicadors

Durant els 2011 es va continuar amb el projecte Odonats Bioindicadors de Catalunya (OB) realitzant una nova campanya de seguiment de les dues espècies d'odonats indicadores de la qualitat ecològica de l'aigua de rius i rieres, tot i que el nombre de participants va ser inferior al d'altres anys.

Durant els mesos de juny a setembre, s'ha realitzat el treball de camp en 28 localitats per confirmar la condició de bioindicadors dels odonats. Les dades de presència/absència en les localitats estudiades es tractaran estadísticament per veure si hi ha relació amb altres indicadors de qualitat ecològica.

Seguiments

S'han realitzat tres itineraris de seguiment (SLiC) per part de membres d'Oxygastra a l'estany de Banyoles, als Ports i al delta de l'Ebre. També s'està fent un estudi sobre la composició de la comunitat d'odonats i les variables ambientals en dotze basses temporals de Menorca.

Atles dels odonats de Catalunya

Durant el 2011 es van efectuar diverses sortides per completar la base de dades del projecte Atles dels Odonats de Catalunya. Un cop tancada aquesta base de dades a finals d'any, ja es podran començar a generar les gràfiques necessàries per incorporar a les fitxes de l'Atles. També van començar les tasques de redacció de fitxes, de cerca de fotografies i de maquetació de l'Atles.

Publicacions

Durant el 2011 es van publicar cinc articles en diverses publicacions científiques.

Podeu consultar la memòria detallada al web d'Oxygastra (<http://www.oxygastra.org/index.php>).

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

15 de gener de 2011. «Jornada de fotografia de paisatge». Hi intervingueren: Albert Buendía, Jordi Busqué, Jep Flaqué, Joan Guillamat, Albert Masó, Francesc Muntada, José Joaquín Moreno, Manel Soria i Maria Rosa Vila. IEC.

Sessions audiovisuals

S'ha continuat amb el cicle de sessions de fotografia de natura amb les projeccions següents:

El riu és viu: el Llobregat des d'Abdera fins al delta, a càrrec de JOAN GUILLAMAT. 31 de maig de 2011, IEC.

Presentació del *Quadern de precaucions i bona practica fotogràfica a la natura*, a carrec de JORDI BAS, HELIOS DALMAU, ROGER ERITJA, ALBERT MASÓ I FRANCESC MUNTADA. 22 de juny de 2011, IEC.

Equador megadivers. De l'Amazònia a la costa, a càrrec de VALENTI ZAPATER. 7 de setembre de 2011, IEC.

Sulawesi, Borneo i la línia de Wallace. Biodiversitat a alguns dels boscos més antics del planeta, a càrrec de JOAN DE LA MALLA. 18 d'octubre de 2011, IEC.

Serengeti, a càrrec d'ALBERT MASÓ. 23 de novembre de 2011, IEC.

Publicacions

Quadern de precaucions i bones pràctiques de fotografia de la natura.